
ANOTACE PŘÍSPĚVKŮ

49. konference České demografické společnosti

DEMOGRAFIE – MĚSTO – VENKOV

22.–24. května 2019

Lednice | Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně

Středa, 22. května 2019

Nerovnost a segregace: sociálně vyloučení v populaci a prostoru měst

Luděk Sýkora (Univerzita Karlova)

Prezentace se zaměří na charakter a vývoj sociálně prostorových nerovností s důrazem na koncentrace sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených osob a z toho vyplývající rizika segregace. Takzvané Galalovy mapy sociálně vyloučených lokalit upozornily na prohlubující se prostorovou koncentraci sociálního vyloučení do vybraných lokalit, tj. významný proces narušující sociální a územní soudržnost v Česku. Výsledky založené na náročném terénním šetření nelze opakovat s periodou, jež by reflektovala výraznou dynamiku vývoje sociálního vyloučení, a navíc vyvolaly kontroverzní přijetí v řadě měst a obcí v důsledku ne vždy srovnatelného vyhodnocení lokalit a jejich obyvatel. Proto je snahou hledat alternativní postupy, které by umožnily pravidelně opakované hodnocení celého území Česka. Prezentace představuje výsledky založené na územně detailní analýze příjemců dávek v hmotné nouzi realizované pro MPSV ČR s důrazem na identifikaci lokalit koncentrace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením a vyhodnocení trendů v letech 2015–2018.

Změny počtu obyvatel na venkově

Radim Perlín (Univerzita Karlova)

V posledních letech se zvýšila intenzita diskuze na téma vylidňování venkova a ztráty demografického potenciálu venkovských obcí. Na jedné straně dochází k populačnímu růstu venkovských obcí v suburbánním zázemí větších měst a na druhé straně dochází ke snižování počtu obyvatel v obcích v některých periferních nebo nemetropolitních oblastech Česka. Příspěvek je zaměřen na hodnocení změn počtu obyvatel ve venkovských obcích v jednotlivých regionech a nabízí diferencovaný pohled na demografické změny po roce 1989. Součástí diskuze je i hodnocení evidence obyvatel ve venkovských obcích a potenciální rozdíly mezi skutečně přítomným a trvale bydlícím obyvatelstvem v obcích. Kromě pohledu na územní diferenciaci demografického vývoje venkovských obcí bude kladen důraz na nejmenší sídla (místní části), kde se počet obyvatel pohybuje na úrovni jednotek nebo malých desítek a je možné mluvit o ztrátě demografického potenciálu těchto nejmenších sídel.

Vliv demografických proměnných na kvalitu života v obcích ČR

Ondřej Nývlt (Vysoká škola ekonomická v Praze), Anna Halaszová (Univerzita Karlova),
Daniel Prokop (Univerzita Karlova)

Základy geodemografické analýzy spočívají často v hledání kritérií (ukazatelů), které by definovaly kvalitu života obcí v České republice. Tento příspěvek má v rámci celé řady ukazatelů ukázat i na ty demografické (naděje dožití, populační přírůstek, rozvodovost), které zcela jistě ovlivňují nebo jsou důsledkem kvality života v jednotlivých obcích České republiky. Samozřejmě některé hodnoty nejsou dostupné na úrovni obcí, je nutné proto využít hodnoty za vyšší územní celky. Význam proměnných není stejný, v následném kroku je tedy nutné modelovat váhu těchto jednotlivých proměnných. K tomu jsou použita objektivní i subjektivní kritéria. Jako subjektivní kritéria lze vnímat názory respondentů na jednotlivé faktory, které se dotýkají života v obcích. Objektivními pak lze vnímat reálné výsledné hodnoty pro jednotlivé obce či vyšší územní celky. Výsledkem pak může být třeba interaktivní mapa, která srovnává kvalitu života v jednotlivých obcích i regionech České republiky.

Hlavné trendy reprodukčního správania v mestách a na vidieku v Slovenskej republike

Mária Katerinková, Neonila Foltánová (Štatistický úrad SR)

Príspevok zaznamenáva hlavné trendy populačného vývoja, ktoré nastali v reprodukčnom správaní u obyvateľstva v pôrodnosti a v plodnosti v mestách a na vidieku a prezentuje ich zmeny od vzniku samostatnej Slovenskej republiky až po súčasnosť. Článok dopĺňajú tabuľky, grafy a tematické mapy. Tabuľky obsahujú dvadsaťpäťročné časové rady za Slovenskú republiku, za mestá a vidiek. Údaje v článku boli získané spracovaním štátnych štatistických hlásení radu OBYV 2/12 v rámci Programu štátnych štatistických zisťovaní.

Vymírání náboženství v ČR?

Dušan Lužný (Univerzita Palackého v Olomouci)

Česká společnost bývá považována za jednu z nejvíce sekularizovaných zemí Evropy a světa, v níž je velmi malé množství lidí, kteří deklarují svoji náboženskost a příslušnost k náboženským skupinám. V akademickém studiu náboženství, především v sociologii náboženství, se diskutují strukturální příčiny tohoto jevu. Tento příspěvek se zaměří na demografické souvislosti snižující se přináležitost jedinců ke konkrétním církvím či náboženským společnostem a poukáže na možné důsledky tohoto procesu. Jednoduše: jsou náboženské skupiny schopny prosté biologické reprodukce?

Čtvrtek, 23. května 2019

Dopady demografického stárnutí na regiony České republiky

Martina Šimková (Vysoká škola ekonomická v Praze), Jaroslav Sixta (Český statistický úřad)

Demografické stárnutí v České republice může mít rozdílný regionální dopad. Je otázkou, na kolik se stárnutí venkova a menších měst projeví v naší ekonomice, zejména v nákladech na zdravotní a sociální péči. K odhadu dopadu stárnutí v krajích České republiky používáme regionální input-output tabulky, které umožňují simulovat vývoj nákladnosti na sociální a zdravotní zabezpečení populace. Při odhadu vývoje vycházíme ze současného složení populace v krajích České republiky a z regionální demografické projekce.

Dostupnost služeb sociální péče ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností ve světle stárnutí populace

Ladislav Průša (Vysoká škola ekonomická v Praze)

V souvislosti s očekávanými demografickými trendy je potřebné věnovat soustavně pozornost dostupnosti služeb sociální péče pro seniory. Doposud získané poznatky ukazují, že na řešení důsledků stárnutí populace není naše společnost připravena, proto cílem příspěvku je pokusit se kvantifikovat očekávané dopady, které lze v tomto smyslu v následujících letech očekávat.

Diabetologičtí pacienti v regionech Česka Luděk Šídlo, Boris Burcin (Univerzita Karlova)

V Česku, stejně jako v celém vyspělém světě, jsme svědky narůstajícího počtu diabetologických pacientů. Zvyšující se prevalence osob s touto nemocí není však na území Česka rovnoměrná. Příspěvek za pomoci detailních dat z databáze největší české zdravotní pojišťovny (VZP ČR) přináší základní porovnání počtu i věkové a pohlavní struktury pacientů s touto nemocí v různých regionálních kontextech.

Údaje ze zdravotnické a soudní statistiky: výskyt duševních poruch spojených s omezením svéprávnosti v krajích a krajských městech v České republice

Lubica Juričková, Kateřina Ivanová (Univerzita Palackého v Olomouci),
Blanka Nechanská (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR)

Dospělí lidé mohou být omezeni ve svéprávnosti z důvodu duševní poruchy. V ČR není informační systém poskytující souhrnné údaje o těchto lidech podle pohlaví, věku, diagnóz, územního rozmístění, omezení a vrácení svéprávnosti a o opatrovnících. Budou analyzována data z ÚZIS ČR a Ministerstva spravedlnosti ČR. Cílem je popsat výskyt duševních poruch spojených s omezením svéprávnosti a poskytnout informace o těchto lidech v krajích a krajských městech ČR.

Mezi městem a venkovem: česká suburbanizace v období po transformaci

Martin Ouředníček (Univerzita Karlova)

Předkládaný příspěvek má podobu zprávy o výzkumu suburbanizace během posledních dvou desetiletí a o současném stavu suburbánního rozvoje v Česku. Příspěvek využívá územní detail obcí a popisuje velikost české suburbanizace s využitím nejnovějšího vymezení zón rezidenční suburbanizace, dále hodnotí prostorové rozmístění obcí s intenzivním rozvojem suburbánního bydlení a suburbánní migrace a důsledky této migrace pro sociální a demografické struktury v zázemí českých měst. V závěrečné části příspěvku je diskutována měnící se výzkumná agenda suburbánního rozvoje ve světle mezinárodní akademické diskuse a představeny praktické implementace v rámci mezioborových (demograficko-geografických) aplikovaných projektů řešených na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy.

Diferenciace plodnosti podle velikostních skupin obcí

Michaela Němečková (Český statistický úřad)

Úroveň a diferenciace plodnosti je nejběžněji řešena na úrovni krajů, popř. okresů. Cílem prezentace je zhodnocení současné úrovně plodnosti, její diferenciace a věkově specifického profilu na úrovni jednotlivých velikostních skupin obcí, potažmo kategorií město – venkov. Příspěvek odpovídá na otázky, zda si je charakter plodnosti v jednotlivých velikostních skupinách obcí blízký a zda se liší úroveň plodnosti dané velikostní skupiny obce v závislosti na příslušnosti ke kraji. Vstupními daty byly průměrné věkově specifické míry plodnosti za období 2013–2017.

Niektoré špecifiká reprodukcie vidieckych obcí s vysokým podielom obyvateľstva žijúceho v rómskych komunitách na Slovensku

Branislav Šprocha (Výskumné demografické centrum)

Rómske obyvateľstvo predstavuje dôležitú súčasť populácie Slovenska. Svojou početnosťou a špecifickými reprodukčnými a štrukturálnymi charakteristikami ovplyvňuje populačný vývoj predovšetkým vidieckych obcí juhu stredného a väčšiny východného Slovenska. Týka sa to najmä obyvateľstva žijúceho v (marginalizovaných) rómskych komunitách. Cieľom príspevku je poukázať na vybrané špecifické črty reprodukčného správania obyvateľstva vo vidieckych obciach, ktoré sa podľa Atlasu rómskych komunít vyznačujú najvyšším zastúpením Rómov.

Demografia v strategických dokumentoch vidieckych obcí na Slovensku: povinná jazda alebo reálne plánovanie?

Branislav Bleha (Univerzita Komenského v Bratislave)

V príspevku na príklade veľkých vidieckych obcí v dvoch slovenských krajoch (Trnavský a Nitriansky) poukazujeme na silné ale predovšetkým slabé stránky demografických častí ich strategických dokumentov (programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja). Hodnotených jednotnou metodikou (samozrejme s istou nutnou mierou subjektivity autorov) bolo niekoľko desiatok dokumentov. Výsledky nie sú možno prekvapujúce, ale v niektorých ohľadoch až zarážajúce. Demografický vývoj je často iba akousi povinnou jazdou v dokumentoch. Najviac zaráža, že mnoho dokumentov neobsahuje ani zmienku o budúcnosti demografických procesov, tobôž kvalitnú demografickú prognózu alebo aspoň projekciu vývoja. Dokumenty sú často uniformné, zjavne písané identickým zhotoviteľom, pričom nijako nie sú zohľadnené demografické a iné špecifiká konkrétnych vidieckych obcí. V niektorých dokumentoch je demografii venovaných pár riadkov, chýbajú explanácie a aspoň základné príčinné súvislosti.

Vývoj diferenciácie plodnosti medzi mestským a vidieckym priestorom SR

Pavol Ďurček (Univerzita Komenského v Bratislave)

Hlavným cieľom príspevku je zhodnotiť diferenciáciu intenzity a časovania plodnosti medzi mestským a vidieckym priestorom na území Slovenska. Časovo sme našu analýzu zamerali na obdobie najturbulentnejších zmien v charaktere reprodukčného správania, a to roky 1992 až 2014. Na vymedzenie mestského a vidieckeho priestoru sme využili prácu Halás a kol. 2014, pomocou ktorej sme mestský priestor stotožnili s centrami tzv. funkčných regiónov dochádzky. Vidiecky priestor predstavujú zázemia jednotlivých centier. Zmeny v intenzite a časovaní plodnosti budeme vyjadrovať pomocou úhrnnej plodnosti a priemerného veku matky pri prvom pôrode. Diferenciáciu budeme merať viacerými spôsobmi. Jednak využijeme tzv. index diferenciácie, pomocou ktorého určíme rozdielnosť každej jednej územnej jednotky od priemeru. Celkovú nerovnomernosť vyjadríme variačným koeficientom. Príspevky centier a zázemí k celkovej diferenciácii vypočítame pomocou rozkladu rozptylu.

Sobášnosť mestského a vidieckeho obyvateľstva na Slovensku

Veronika Krišková, Andrea Galvánková, Martin Kočiš (Štatistický úrad SR)

Počet uzavretých manželstiev ovplyvňujú demografické, spoločenské – ekonomické i geografické faktory. Do prvej skupiny patrí veľkosť súboru sobáša schopného obyvateľstva, ako aj jeho zloženie podľa veku a pohlavia. Do druhej skupiny patrí úroveň ekonomického vývoja, spoločenská populačná klíma, ale aj individuálne predstavy o založení rodiny, religiozita a pod. Z geografického hľadiska sú vo vývoji sobášnosti isté rozdiely, ktoré sú hlavne podmienené stupňom urbanizácie. V našej analýze sledujeme intenzitu sobášnosti v mestách a na vidieku. Príspevok v prvej časti poukazuje na problematiku metodologického vymedzenia pojmov mesto a vidiek v podmienkach Slovenskej republiky. Hlavná časť príspevku sa venuje charakteristike demografického procesu – sobášnosti podľa základných štruktúr obyvateľstva, identifikácii rozdielov a trendov vývoja sobášnosti v mestách a na vidieku v časovom rade desiatich rokov.

Pokračujúca transformácia reprodukčného správania v mestských a vidieckych obciach Slovenska v kontexte expanzie terciárneho vzdelania

Branislav Šprocha (Výskumné demografické centrum)

Od začiatku 90. rokov prebieha na Slovensku v mnohých smeroch historicky jedinečná transformácia reprodukčného správania. Jedným z jej dôležitých faktorov je aj expanzia terciárneho vzdelania. Viaceré analýzy tiež poukazujú na značné priestorové rozdiely v začiatku, dynamike a časovaní týchto zmien. Menšia pozornosť pritom je venovaná rozdielom v týchto procesoch medzi mestom a vidiekom. Cieľom nášho príspevku preto bude analyzovať hlavné zmeny v reprodukčnom správaní v mestskom a vidieckom prostredí na Slovensku, ku ktorým došlo a dochádza od začiatku 90. rokov. Budeme sa snažiť poukázať na vývojové trendy, prípadnú konvergenciu alebo divergenciu miest a vidieka z pohľadu reprodukčného správania, a to v kontexte expanzie terciárneho vzdelania.

Stabilita populace a distribuce příjmení Josef Novotný (Univerzita Karlova)

Příspěvek bude diskutovat postupy hodnocení (geografické) stability populace prostřednictvím analýz rozmístění příjmení. Ukáže příklady empirických analýz založené na datech o distribuci příjmení v Česku.

Pátek, 24. května 2019

Dojíždka do zaměstnání a škol podle sčítání lidu 2011 – proč byly výsledky tak neúplné? Robert Šanda (Český statistický úřad)

Data o dojíždce, zejména dojíždce do zaměstnání, tradičně patří mezi nejžádanější výstupy ze sčítání lidu, domů a bytů. Uplatňují se (mimo jiné) v řadě geografických analýz zabývajících se tématy prostorové mobility, regionalizace, rozmístění pracovních příležitostí, vymezování metropolitních areálů, periferních území atd. Údaje ze sčítání lidu v roce 2011 však odbornou veřejnost překvapily poměrně značnou neúplností – např. obec dojíždky se nepodařilo zjistit u více než třetiny pracujících, resp. studujících obyvatel. Publikované tabulky ze sčítání navíc často neobsahují počty nezjištěných hodnot, což ztěžuje interpretaci. Cílem příspěvku je poskytnout – byť s odstupem času – bližší informace o vyšetřivosti dojíždky ve sčítání 2011 a o hlavních příčinách, které k neúplným výsledkům vedly. Příspěvek zároveň prezentuje nástin některých možných opatření pro zajištění vyšší kvality výsledků v nadcházejícím sčítání lidu v roce 2021.

Sociodemografické charakteristiky dojíždky ve vybraných obcích Jihomoravského kraje Dana Hübelová, Marika Doubravová (Mendelova univerzita v Brně)

Příspěvek hodnotí meziokresní směrové proudy dojíždky, vývoj dojíždky a dojíždkové saldo v komparaci let 2001 a 2011. Analyzovány jsou ukazatele dojíždky za prací dle pohlaví, věku, odvětví ekonomické činnosti, frekvence a času stráveného dojíždkou na příkladu vybraných obcí Jihomoravského kraje. Kartografické zpracování dat prezentuje dojíždkové zázemí města Brna. Ačkoliv v porovnání obou sledovaných let byl zaznamenán celkový pokles počtu dojíždějících, stále nabývá daný jev značného významu.

Vliv demografického vývoje na produkci komunálních odpadů Radovan Šomplák, Veronika Smejkalová, Vlastimír Nevrlý (Vysoké učení technické v Brně)

V rámci vydaného balíčku oběhového hospodářství evropskou komisí je vyvíjeno úsilí o efektivnější nakládání s komunálním odpadem (KO). Aby bylo možné plnit cíle ukotvené v legislativě členských států EU, je třeba adekvátně uzpůsobit zpracovatelskou infrastrukturu. S ohledem na udržitelnost systému je nezbytné vycházet z kvalitních odhadů vývoje produkce KO. V roce 2017 bylo celkově v ČR vyprodukováno 5679 kt KO (v průměru asi 537 kg na jednoho obyvatele). Ze socio-ekonomických aspektů lze očekávat zásadní změnu produkce KO s ohledem na demografický vývoj. Zohlednění vývoje populace na území ČR může přispět ke kvalitě prognóz produkce KO na regionální úrovni, kde je vývoj struktury obyvatelstva značně rozdílný. Přístup založený na modelování trendu v historických datech a následném vyrovnávání dat pro zachování hierarchických struktur je doplněn o faktor demografického vývoje. Vliv populačních změn na produkci KO v ČR je posouzen porovnáním s modelem, který tento aspekt neuvažuje.

Populační vývoj, služby a kvalita života na venkově – bitevní pole zájmů a politického rozhodování Josef Bernard (Sociologický ústav AVČR, v. v. i.)

Populační změny, které probíhají na českém venkově, jsou námětem nejrozličnějších mediálních komentářů, veřejných diskusí a politických prohlášení. V podobných textech se opakovaně prosazuje argument o vyliďňování venkova, nevratných změnách jeho osobitého charakteru a snižující se kvalitě života. Vzniká tak svébytný diskurs o periferizaci venkova. Příspěvek poukazuje na některé důležité aspekty tohoto diskurzu a zároveň upozorní na rozpory mezi argumentací tohoto diskurzu a existující statistickou evidencí.

Analýza příjmů a spotřebních výdávků domácností v SR podle regiónu a typu sídla Iveta Stankovičová (Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied)

Jedným z indikátorov disparít na úrovni regiónov SR a typov sídla je úroveň čistého peňažného príjmu domácností na osobu (za rok, resp. mesiac). V Bratislavskom kraji je čistý peňažný mesačný príjem domácností dlhodobo najvyšší a sú tam aj najvyššie spotrebné výdavky. To iste platí aj o príjmoch domácností, ktoré žijú v krajskom meste v porovnaní s ostatnými domácnosťami, ktoré žijú v iných typoch obcí. Štruktúra spotrebných výdávkov v jednotlivých regiónoch, resp. typoch sídla v SR je tiež rozdielna. Skúmanie štruktúry spotrebných košov podľa regiónov a typov sídla, analýza disparít a smer ich vývoja je dôležitou úlohou pre stanovenie správnych regionálnych politík a hodnotenie ich účinnosti.

Přípravenost dítěte na školu: rozdíly podle rodinného zázemí a residenční lokality Jiří Šafr, Magdaléna Gorčíková (Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.)

Úspěšnost ve vzdělávání je do značné míry determinována prostředím rodiny. Výsledky ve vzdělávání také ovlivňuje residenční lokalita, kde rodina žije, a kde dítě navštěvuje školu. Příspěvek zkoumá rozdíly v připravenosti dětí ke vzdělávání při vstupu na základní školu. Zaměřuje se na odlišnosti v jazykových a kognitivních dovednostech podle typu sídla a zázemí v rodině: vzdělanostní úroveň a úplnost rodiny. Dále testuje specifickou hypotézu o vzájemné provázanosti rodinného zázemí a typu residenční lokality. Empirická analýza využívá data z první vlny panelového výzkumu rozvoje kognitivních schopností a čtenářské gramotnosti žáků základních škol ve Středočeském kraji a Praze, která byla uskutečněna na začátku první třídy. Výsledky ukazují, že nejen že do školy přicházejí hůře připraveny děti z rodin s nižším vzděláním, a z rodin, kde je pouze matka ale také ačkoliv na první pohled rozdíl mezi městem a venkovem není patrný, podrobnější rozlišení venkovských sídel na periferní (nižší hustota zalidnění, převažující dojíždka do center) a rozvojový venkov odhaluje nižší úroveň slovní zásoby u dětí v periferním typu obce než ve městech a v případě slovní zásoby dokonce vzájemnou interakci s typem lokality.

Představení výsledků sociodemografické studie sídliště Ďáblice Tomáš Fiala, Jiří Braňka, Jitka Langhamrová, Ivana Přidalová, Hana Říhová (Vysoká škola ekonomická v Praze)

Studie kombinuje data a postupy z oblasti demografie, sociální geografie a sociologie. První, analytická část se podrobně zabývá nejen demografickým složením, ale i socioekonomickými charakteristikami obyvatelstva sídliště Ďáblice v severní části Prahy a porovnává shodné rysy i odlišnosti vzhledem k obyvatelstvu celé Prahy. Zaměřuje se rovněž na spokojenost s bydlením a analyzuje důvody k migraci do tohoto sídliště, resp. k plánovanému vystěhování. Dosavadní vývoj uvedených demografických a socioekonomických procesů se sleduje v období 1980–2017. Následující druhá část obsahuje demografickou projekci budoucího vývoje s horizontem dvacet let v několika variantách. Scénáře rozlišují, zda sídliště bude sloužit spíše k déleodobějšímu bydlení rodin (rezidenčně stabilní scénář) či spíše jako „startovní“ bydlení osamostatňujících se mladých lidí (rezidenčně nestabilní scénář).

Lidnatost, zaměstnanost a bydlení jako mediální témata v obcích jádrového území Průmyslové zóny Kvasiny Lucie Vítková (Univerzita Hradec Králové)

Rozvoj výroby v kvasinské výrobě ŠKODY AUTO a.s. vedl v posledních letech k prudkému navýšení počtu zaměstnanců, a to až na obdobný počet jako je samotný počet obyvatel města Rychnov nad Kněžnou. Poptávka po pracovní síle a vysoká mzdová hladina se mohou na první pohled jevit jako silné faktory povzbuzující imigraci do regionu. Její možnosti naráží mimo jiné na omezený bytový fond v lokalitě. Populační vývoj a jeho souvislosti se stávají předmětem veřejné a politické diskuse na lokální i vyšší úrovni. Příspěvek se zaměří na souvislosti, v jakých je téma populačního vývoje publikováno v obecních zpravodajích obcí, které leží v bezprostředním sousedství průmyslové zóny. Příspěvek vychází z kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy mediálních textů a analýzy veřejných statistických dat.

Posterová sekce

Regionální rozdíly v účasti na mamografickém screeningu

Anna Altová (Univerzita Karlova)

Řada epidemiologických studií prokázala, že screening pomáhá snižovat intenzitu úmrtnosti na nádorová onemocnění. V Česku byl celonárodní populační screening rakoviny prsu zahájen v roce 2002 a je nyní poskytován všem ženám ve věku od 45 let. V roce 2017 byla celorepubliková míra účasti na screeningu rakoviny prsu 51,7 %. Předkládaná studie se zabývá regionálními rozdíly v mírách účasti žen na mamografickém screeningu, a to napříč okresy Česka v letech 2009–2017. Data využitá ve studii pochází od Všeobecné zdravotní pojišťovny (VZP). Byly vypočteny jak hrubé, tak standardizované míry účasti a bylo zjištěno, že účast na mamografickém screeningu je v rámci jednotlivých částí Česka rozdílná (v roce 2017 od 38,3 % v okrese Jeseník a 69,8 % v okrese Třebíč). Předpoklad vyšší míry účasti v městských regionech se nepotvrdil. Účast na populačním screeningu je i po 16 letech od zahájení ve většině okresů relativně nízká a v některých okresech ve sledovaném období dokonce klesla.

Mladí dospělí v pražských suburbích

Otakar Bursa, Luděk Sýkora (Univerzita Karlova)

Proces rezidenční suburbanizace, který v Pražském metropolitním regionu nastartoval v 90. letech 20. století, nejen znásobil počet obyvatel mnoha obcí, ale i zásadně pozměnil jejich demografickou strukturu. Poněkud opomenutou zůstává generace mladých dospělých obyvatel, kteří v suburbánních lokalitách vyrůstali a v současnosti si hledají vlastní bydlení. Poster přináší výsledky analýzy suburbánních městských částí Prahy a obcí Středočeského kraje. Identifikuje lokality s intenzivní bytovou výstavbou a vysokými přírůstky obyvatel a specificky se zaměřuje na ty s výrazným podílem a vysokou intenzitou migrace populace mladých dospělých ve věku 18–26 let. Jak významná je tato specifická věková kategorie v pražských suburbích? Stěhuje se z dosavadních bydlišť výrazně intenzivněji, než je tomu v městských lokalitách? Kam se stěhuje? Do jádrové oblasti města, mimo metropolitní region, nebo v rámci suburbánního pásu? Je situace mezi suburbii obdobná, nebo lze rozlišit výrazně jiné typy?

Vliv typologie regionů na regionální diferenciaci plodnosti v Česku

Oldřich Hašek (Univerzita Karlova)

Město a venkov byly pojmy, které charakteristicky definovaly jednotlivé regiony a sídla. Definovaly je nejen z pohledu geografického ale také z pohledu způsobu života jejich obyvatel. A právě tento pohled postupně přestává platit. Rozšiřování městského způsobu života směrem na venkov je dnes již přijímaným standardem. Způsob života je také jedním z primárních aspektů, jež má dopad na demografické chování obyvatelstva. Plodnost je pak jedním z ukazatelů, který způsob života ovlivňuje nejvíce a její analýza z pohledu typologie regionů na její regionální diferenciaci se tak přímo nabízí. Avšak samotná typologie město/venkov není jednotná, metod a možností vytvoření regionalizace je více. Metody se mnohdy liší jak cílem, vstupními daty, mezinárodní srovnatelností, případně řádovostní úrovní regionů. Z tohoto důvodu si příspěvek dává za cíl nejen analyzovat regionální diferenciaci plodnosti podle různých typologií regionů používaných v Česku, ale i porovnat výsledky mezi sebou navzájem.

Demografické výzvy v kontextu udržitelnosti destinace: Asiaté v Praze

Josef Kunc, Markéta Novotná (Masarykova univerzita)

V důsledku demografického vývoje dochází ke změnám, které působí na různé aspekty ekonomiky. Z toho důvodu je i cestovní ruch jako multioborová disciplína ovlivňován demografickými trendy. Proměnné jako stárnutí populace, změna hodnot a životního stylu formují poptávku a působí na návštěvnost destinací. V různých regionech tak dochází ke změnám charakteru rozvoje cestovního ruchu i jeho intenzity, což může vyvolávat tlak na udržitelnost destinací. Dynamicky se rozvíjejícím zdrojovým trhem se stává Čína a Jižní Korea. Tento poptávkový segment vykazuje v českých destinacích vysoce rostoucí trend, a to zejména pro Prahu, jejíž historické centrum již čelí kongesci a dalším negativním dopadům souvisejícím s vysokou koncentrací návštěvníků. Příspěvek se proto s využitím statistických dat zaměřuje na vývojové tendence a spotřebitelské chování návštěvníků z těchto zdrojových zemí, které na základě terénního šetření doplňuje o jejich prostorovou koncentraci v centru Prahy.

Generační plodnost podle velikostních skupin obcí a okresů ve výsledcích Sčítání lidu za obvykle a trvale bydlící obyvatelstvo

Roman Kurkin (Český statistický úřad)

V odborné literatuře je obvykle venkovským oblastem přisuzována vyšší úroveň plodnosti než městským. Data posledních Sčítání lidu, domů a bytů v Česku umožňují analyzovat rozdíly v generační plodnosti žen podle velikostních skupin obcí. SLDB 2011 nabízí navíc i porovnání v závislosti na obvykle a trvale bydlícím obyvatelstvu. V posteru jsou zachyceny nejen trendy v generační plodnosti u žen, ale i vývoj její variability. Příspěvek je doplněn i analýzou diferencí tohoto ukazatele na okresní úrovni a ukazuje, zda souvisí úroveň generační plodnosti s venkovským nebo městským charakterem okresu.

Region, věk a dostupnost zdravotních služeb: případ všeobecného praktického lékařství v Česku

Kateřina Maláková, Luděk Šídlo, Jan Bělobrádek (Univerzita Karlova)

Mezi významné faktory ovlivňující dostupnost zdravotních služeb patří věková struktura obyvatel a poskytovatelů těchto služeb. Cílem příspěvku je zjistit, kde v současnosti hrozí největší potenciální problémy se zajištěním dostupnosti vybraného segmentu zdravotních služeb v jednotlivých oblastech Česka právě s ohledem na stárnoucí populaci i lékaře. Vybraným segmentem je odbornost všeobecného praktického lékařství. Data za analyzovaný rok 2015 byla získána z ČSÚ a VZP ČR. Hlavním předpokladem práce je, že oblasti s vyšším zastoupením starších osob a s vyšším zastoupením starších lékařů, mohou čelit potenciálně větším problémům se zajištěním odpovídající zdravotní péče. Za tímto účelem byla vytvořena typologie tzv. spádových regionů, z které je možné definovat potenciálně rizikové oblasti. Jedním ze zjištěných závěrů je, že tyto potenciálně ohrožené regiony nelze jednoznačně identifikovat v rámci polarit města–venkov, ale že se jedná spíše o problém jednotlivých lokalit na území Česka.

Regionální diferenciace demografického vývoje venkovských oblastí ČR v letech 1991–2011

Ondřej Petr, Petr Tonev (Masarykova univerzita)

Základním stavebním kamenem příspěvku je konstrukce alternativního modelu vymezení venkovských oblastí, která má ambici překonat některé typické nedostatky zjednodušených přístupů, založených na vymezení venkovského území pouze na základě počtu obyvatel či hustoty zalidnění. Toto nové vymezení bere v úvahu i charakter zástavby, ekonomickou aktivitu obyvatel a vybavenost určitými typy zařízení na úrovni obcí. V rámci venkovských oblastí je pak podle vybraných indikátorů provedena typologie dle míry venkovského charakteru území a za jednotlivé typy jsou potom sledovány a analyzovány vybrané základní demografické charakteristiky (přirozený a migrační přírůstek, stárnutí obyvatelstva atd.) a jejich vývoj v období 1991–2011, včetně komparace s městskými oblastmi.

Projekce vývoje počtu příjemců příspěvku na péči do r. 2030 ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Lovosice

Jana Vrabcová, Ladislav Průša, Martin Holub

(Vysoká škola ekonomická v Praze, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.)

Tak jako charakter sociální politiky, i rozsah potřeby sociálních služeb ovlivňují čtyři základní faktory – demografický vývoj, sociálně ekonomické faktory, společenskopolitické determinanty a mezinárodní aspekty. Výchozí bodem pro kvantifikaci očekávaných dopadů stárnutí populace na potřebu služeb sociální péče na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Lovosice jsou data z informačního systému MPSV o struktuře příjemců příspěvku na péči v závislosti na pohlaví, věku a stupni závislosti za prosinec r. 2011 a r. 2016. Přestože v následujících letech lze očekávat, že v pobytových zařízeních sociálních služeb se v porovnání se současným stavem výrazně zvýší podíl klientů s přiznaným III. nebo IV. stupněm závislosti, propočty ukazují, že stávající kapacity jednotlivých typů zařízení nebudou v roce 2030 dostatečné. V tomto smyslu je zřejmé, že rozvoj všech forem terénních, ambulantních i pobytových zařízení by se měl stát nedílnou součástí všech rozvojových plánů připravovaných na úrovni správního obvodu obce s rozšířenou působností Lovosice. Promítnutí nárůstu počtu příjemců příspěvku na péči na potřebu poskytování jednotlivých sociálních služeb je velmi obtížné blíže specifikovat, protože je odrazem působení celé řady faktorů determinujících jejich vývoj v jednotlivých regionech.

Konference se koná mj. díky finanční podpoře Rady vědeckých společností České republiky v rámci Akademie věd ČR